

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

12 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz (przewodniczący)

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska (sprawozdawca)

SSN Ewa Stefańska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 12 marca 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej M.Ł.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z 19 listopada 2021 r., XV Ca 1330/21

w sprawie z powództwa Bank spółki akcyjnej w W.

przeciwko M.Ł.

o zapłatę

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Dariusz Pawłyszcz

Ewa Stefańska

(M.M.)

UZASADNIENIE

Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wniosła o zasądzenie od pozwanej M.Ł.

kwoty 64 077,97 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty z tytułu umowy pożyczki.

Wyrokiem z 8 marca 2021 r. Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 64 077,97 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 6 grudnia 2019 r. do dnia zapłaty (pkt 1) oraz orzekł o kosztach procesu (pkt 2).

Wyrokiem z 19 listopada 2021 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu, na skutek apelacji wniesionej przez pozwaną, zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1. w ten sposób, że początkowy termin płatności odsetek określił na 10 lipca 2020 r. zamiast na 6 grudnia 2019 r., oddalając powództwo co do odsetek za okres od 6 grudnia 2019 r. do 9 lipca 2020 r. (pkt I) w pozostałym zakresie oddalił apelację (pkt II).

Sąd Okręgowy podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy, zgodnie z którymi 18 kwietnia 2018 r. pomiędzy Bankiem Spółką Akcyjną z siedzibą w W., a M. Ł. (pożyczkobiorcą) doszło do zawarcia umowy o pożyczkę gotówkową nr [...], na mocy której bank udzielił pozwanej pożyczki w wysokości 72 916,67 zł, którą pozwana zobowiązała się spłacić wraz z należnymi odsetkami umownymi w 144 równych ratach kapitałowo- odsetkowych, płatnych nie później niż do 17-go dnia każdego miesiąca na zasadach i warunkach określonych w dalszych postanowieniach umowy. Zgodnie z treścią umowy pożyczka miała zostać przeznaczona na dowolny cel konsumpcyjny do kwoty 70 000 zł oraz zapłatę kosztów pożyczki w postaci prowizji za udzielenie pożyczki w wysokości 2916,67 zł (§ 1 umowy). Zgodnie z § 2 ust. 3 umowy, oprocentowanie pożyczki na dzień zawarcia umowy wynosiło 7,49% w stosunku rocznym.

Całkowita kwota do zapłaty przez pożyczkobiorcę na dzień zawarcia umowy wynosiła 110 763,31 zł. Składały się na nią: całkowita kwota pożyczki w wysokości 70 000 zł oraz całkowity koszt pożyczki, który na dzień zawarcia umowy, naliczony szacunkowo wynosił 40 763,31 zł.

W piśmie z 2 października 2019 r., doręczonym 21 października 2019 r., powód wypowiedział pozwanej umowę pożyczki nr [...], z powodu niedotrzymania warunków umowy nieuregulowania zaległości pomimo wezwania do zapłaty, z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia, licząc od daty doręczenia pisma.

W treści pisma wskazano, iż w przypadku nieuregulowania zadłużenia przeterminowanego bądź uregulowania go w niepełnej wysokości, umowa zostanie rozwiązana wraz z upływem okresu wypowiedzenia, a całość zobowiązań wynikających z umowy zostanie postawiona w stan wymagalności, co w przypadku braku spłaty zadłużenia spowoduje, że bank skieruje sprawę na drogę postępowania sądowego.

Pismem z 21 listopada 2019 r., doręczonym 9 grudnia 2019 r., powód ponownie wezwał pozwaną do spłaty zadłużenia, które na 20 listopada 2019 r. wynosiło 71 350,68 zł, w terminie 7 dni od daty sporządzenia pisma na rachunek bankowy wskazany w treści pisma, pod rygorem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego.

Sąd Okręgowy ustalił, iż pozew z dnia 6 grudnia 2019 r. odwołuje się do umowy łączącej strony z dnia 21 lutego 2017 r. nr [...] i w oparciu o to żądanie wydany został nakaz zapłaty z dnia 21 grudnia 2019 r., od którego pozwana złożyła sprzeciw. Po złożeniu sprzeciwu strona powodowa w odpowiedzi na sprzeciw podtrzymała swoje żądanie, odwołując się jednak do umowy nr [...] z 18 kwietnia 2018 r. Do pisma tego dołączono dokumenty dotyczące właśnie tej pożyczki (tekst umowy, wyciąg z ksiąg bankowych, wezwanie do zapłaty, wypowiedzenie umowy, historia rachunku). W tej sytuacji Sąd drugiej instancji uznał, że doszło do zmiany powództwa i oparcia go na wierzytelności z innej (w porównaniu z pierwotnym pozvem) umowy (art. 193 k.p.c.). Wszystkie dokumenty dotyczące umowy wraz z pismem powoda doręczono pozwanej i ustosunkowała się ona do nich w piśmie z 14 lipca 2020 r.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że pełnomocnikowi strony pozwanej doręczono 24 listopada 2020 r. pismo Sądu zobowiązujące do wskazania wszelkich twierdzeń i dowodów istotnych dla sprawy pod rygorem ich późniejszego pominięcia. Pismo to nie spotkało się z żadną reakcją strony pozwanej, która także w odpowiedzi na pismo powoda z dnia 10 lipca 2020 r. nie zgłosiła żadnych zastrzeżeń co do zmiany powództwa. W konsekwencji Sąd Okręgowy wywiódł, iż Sąd Rejonowy nie orzekł ponad żądanie, które w takiej właśnie formie zostało sformułowane w piśmie z dnia 10 lipca 2020 r. i załączone zostały dokumenty dotyczące pożyczki z dnia 18 kwietnia 2018 r., a pozwana zajęła w tym zakresie jasne stanowisko, mając pełną

wiedzę co do tego czego dotyczy ostateczne żądanie powoda i na czym jest oparte.

W zakresie daty płatności odsetek Sąd drugiej instancji uznał, że skoro żądanie dotyczyło okresu od chwili wniesienia pozwu, to dopiero zmiana pozwu dokonana pismem z 10 lipca 2020 r. oznaczała skuteczne wniesienie pozwu co do roszczeń z umowy z dnia 18 kwietnia 2018 r. [...], gdyż wcześniejszy pozew dotyczył innego roszczenia (z innej umowy).

Od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu skargę kasacyjną wywiodła pozwana, zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu wyrokowi skarżąca zarzuciła:

1. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 75c ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że połączenie w jednym piśmie wezwania do zapłaty wraz z informacją o możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia oraz wypowiedzenia umowy kredytu na wypadek nieskorzystania z uprawnienia do złożenia tego wniosku czyni oświadczenie o wypowiedzeniu umowy skutecznym, podczas gdy bank nie może swobodnie wypowiedzieć umowy kredytowej, gdy kredytobiorca popadł w opóźnienie ze spłatą kredytu, najpierw bowiem powinien doręczyć kredytobiorcy wezwanie określone w art. 75c ust. 1-2 oraz odczekać do upływu dodatkowego terminu na spłatę zadłużenia wyznaczonego w wezwaniu (nie krótszego niż 14 dni roboczych), a następnie dopiero po upływie tego terminu bank może złożyć wobec kredytobiorcy oświadczenie woli w przedmiocie wypowiedzenia umowy kredytowej.

2. naruszenie przepisów postępowania, które to uchybienie miały istotny wpływ na wynik sprawy, co w konsekwencji doprowadziło do nieważności postępowania, tj. art. 321 § 1 k.p.c. poprzez zasądzenie kwoty pieniężnej na podstawie umowy z dnia 18 kwietnia 2018 r. numer [...], podczas gdy umowa ta nie stanowiła podstawy faktycznej żądania, a taką podstawę wskazaną w pozwie przez pełnomocnika powoda stanowiła umowa z dnia 21 lutego 2021 r. numer [...], w związku z tym zasądzenie sumy pieniężnej, mieszczącej się wprawdzie w granicach kwotowych powództwa, lecz z innej podstawy faktycznej, stanowi orzeczenie ponad żądanie; roszczenie dochodzone na podstawie umowy pożyczki z dnia 18 kwietnia 2018 r. numer [...] zostało prawomocnie oddalone wyrokiem Sądu Rejonowego Poznań-Stare Miasto sygn. akt: I C 457/20, co w konsekwencji

doprowadziło do nieważności postępowania.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i zmianę orzeczenia poprzez oddalenie powództwa w całości ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Powód nie złożył odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga podlegała uwzględnieniu, gdyż uzasadniony okazał się zarzut nieważności postępowania, aczkolwiek błędnie oznaczony. Skarżący jako podstawę nieważności powołał bowiem na naruszenie art.321 § 1 k.p.c., podczas gdy opisane przez niego fakty wskazują na naruszenie art.379 pkt 3 k.p.c. Przesłanki nieważności postępowania zostały przez ustawodawcę wskazane w art.379 k.p.c. w sposób enumeratywny; oznacza to niemożność ich rozszerzającej interpretacji.

Z akt sprawy wynika, że pismo powoda z 10 lipca 2020 r. (k. 18-21v), którego treść została potraktowana przez Sąd Rejonowy jako rozszerzenie podstawy faktycznej powództwa, zostało doręczone pełnomocnikowi pozwanej bezpośrednio przez pełnomocnika powoda. Pełnomocnik pozwanej odniósł się do twierdzeń strony powodowej. Wprawdzie pełnomocnik pozwanej, pomimo prawidłowego doręczenia, nie wykonał nałożonego na niego przez Sąd Rejonowy zobowiązania do odniesienia się do kolejnego pisma złożonego przez pełnomocnika powoda, jednak w okolicznościach sprawy nie było podstaw do potraktowania pisma pełnomocnika powoda, stanowiącego replikę na sprzeciw od nakazu zapłaty, jako modyfikacji powództwa w niniejszej sprawie.

W wyrażonej w art. 321 § 1 k.p.c. regule *ne eat iudex ultra petita partium* mieści się zarówno zakaz orzekania o czymś więcej, jak i o czymś innym niż obejmuje żądanie. Z przepisu tego można wywieść także zakaz orzekania przez sąd bez żądania. O zakresie rozstrzygnięcia sądu zarówno w sensie pozytywnym, jak i negatywnym decyduje "żądanie" w rozumieniu art. 321 § 1 k.p.c., które należy odnosić zarówno do treści wniosku o zasądzenie, jak i do faktów powoływanych na jego uzasadnienie. Przed wydaniem orzeczenia sąd powinien dokonać weryfikacji podstawy faktycznej powództwa i uwzględniając materiał dowodowy zebrany w sprawie stworzyć podstawę faktyczną a następnie prawną rozstrzygnięcia.

Powinna istnieć zgodność między przedmiotem procesu, czyli tym, co stanowi przedmiot rozpoznania, a przedmiotem orzekania. Niedopuszczalne byłoby zasądzenie przez sąd czegokolwiek na podstawie innego stanu faktycznego niż ten, który jest podstawą powództwa (zob. wyrok SN z 16 maja 2024 r., II CSKP 2211/22).

Związanie sądu granicami żądania obejmuje nie tylko treść żądania pozwu (*petitum*), ale i podstawa faktyczna powództwa (*causa petendi*), rozumiana jako zespół faktów przytoczonych przez powoda dla uzasadnienia dochodzonego pozwem żądania (art. 187 k.p.c.).

W skardze kasacyjnej, jak i w apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu skarżący zarzucał, że podstawą faktyczną żądania pozwu była umowa pożyczki numer [...], jednakże Sądy *in meriti* orzekły o pożyczce numer [...]. Zdaniem skarżącego kasacyjnie, ostatnio wymieniona pożyczka była podstawą żądania w sprawie I C 457/20. W tej sprawie wydano orzeczenie w dniu 6 maja 2021 r., które stało się prawomocne 25 czerwca 2021 r., a zatem przed wydaniem orzeczenia sądu drugiej instancji.

Sąd drugiej instancji nie poczynił żadnych ustaleń co do tego, czy faktycznie w sprawie pożyczki [...] toczyło się inne postępowanie przed sądem, czy zostało już wydane orzeczenie, a jeżeli tak, to jakiej treści.

Zawisłość sprawy (*lis pendens*) jak i uprzednie wydanie w niej orzeczenia co do meritum (*res iudicata*) stanowią przyczyny nieważności postępowania, wskazane w art. 379 pkt 3 k.p.c. Rozpoznając ponownie sprawę Sąd ustali i rozważy, czy w sprawie miała miejsce *res iudicata* (ewentualnie *lis pendens*) i w zależności od odpowiedzi wyda stosowne rozstrzygnięcie.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, mając za podstawę art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

(P.H.)

[r.g.]